

УДК 342.5

Вафіна Є.О.

аспірантка кафедри КАТП, НУ «Запорізька політехніка»

ПРОЦЕДУРА ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Необхідність ефективних механізмів притягнення суддів до відповідальності за дії, несумісні із ідеалами правосуддя, зумовлена потребою підтримувати авторитет правосуддя і довіру до судів. За законом судді можуть бути притягнені до відповідальності за вчинення будь-якого злочину, у т.ч. загального злочину у сфері службової діяльності, а також низки злочинів проти правосуддя, передусім за ухвалення завідомо неправосудного рішення чи вироку. Судді як державні службовці також є суб'єктами відповідальності відповідно до Закону України «Про запобігання корупції».

Законодавством України встановлено особливий порядок притягнення суддів до кримінальної відповідальності з метою забезпечення їх незалежності та недоторканності [2, с.84]. Існують лише обмеження щодо затримання судді. Так, згідно з Конституцією України (ст.126), суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом. Кримінально-процесуальний кодекс

України, а саме ст. 482 конкретизує це положення: «Суддя затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи, за винятком: якщо Вищою радою правосуддя надано згоду на затримання судді у зв'язку з таким діянням та затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо таке затримання є необхідним для попередження вчинення злочину, відвернення чи попередження наслідків злочину або забезпечення збереження доказів цього злочину.»

Гарантії недоторканності для суддів мають на меті створення належних умов для виконання покладених на них державою обов'язків та захист від незаконного втручання в їх діяльність [4, с.7]. Водночас, однією з проблем, що виникає на практиці у зв'язку з існуванням суддівської недоторканності є довготривалість розслідування кримінальних справ щодо суддів, яке обґрунтовують тим, що судді, користуючись неможливістю швидкого застосування щодо них заходів процесуального примусу (привід, затримання, арешт), просто уникають зустрічей із слідчими, перешкоджаючи таким чином слідству [3, с.5,6]. Тому притягнути суддю до кримінальної відповідальності дуже важко, про що свідчить незначна кількість суддів, які понесли відповідальність за вчинені злочини.

Крім цього, Закон України «Про судоустрій та статус суддів» закріпив особливий порядок проведення слідчих (розшукових) дій. Так, проведення щодо судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися лише з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення ухваленого за клопотанням Генерального прокурора або його заступника, керівника регіональної прокуратури або його заступника [5, с.2,3]. Кримінальне провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення, а також прийняття рішення про проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, застосування запобіжних заходів не може здійснюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду. У разі якщо згідно із загальними правилами визначення юрисдикції кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися або рішення про проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій або застосування запобіжних заходів має ухвалюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження або ухвалення рішення про проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій здійснюється судом, найбільш територіально наближеним до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді [2, с.15,16].

Відсутня будь-яка інформація про те, що хоч одного суддю притягнули до адміністративної відповідальності. Склалася практика, що адміністративні органи зазвичай не складають протоколи про вчинення правопорушення

щодо суддів. Наприклад, якщо за кермом зупиненого на дорозі автомобіля за порушення правил дорожнього руху був суддя, то посвідчення судді цілком достатньо, щоб працівник поліції відпустив суддю без складання постанови чи протоколу.

Отже, наведене вище дає підстави стверджувати, що сучасні механізми притягнення суддів до відповідальності є недосконалими, суперечливими і з однієї сторони, дають можливість уникати відповідальності за протиправну поведінку судді, з іншої сторони – розправлятися з «небажаними» суддями. Без вирішення проблем у цій сфері неможливо розраховувати на повагу і довіру до судової системи. Слушним є також внесення відповідних змін до законодавства із запровадженням при цьому обмеженої недоторканності суддів, тобто поширення суддівського імунітету лише під час здійснення судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів» зроблений Центром Розумкова в межах етапу проекту «Судова реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.razumkow.org.ua/upload/1381419715_file.pdg.

2. Гончаренко О.В. Актуальні питання притягнення суддів до відповідальності (частина перша) / О.В. Гончаренко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. - №1(5). – С.77-92.

3. Кузьмін Р. Ще раз про суддівську недоторканність / Р. Кузьмін // Вісник прокуратури. – 2018. - №5 (107). – С.3-9.

4. Проект Закону про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів (реєстр №2522 від 04.07.2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wl.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47765.

5. Щорічні звіти Міністерства юстиції України про результати проведення заходів щодо запобігання та протидії корупції у 2017-2019 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minjust.gov.ua/47777>.